

Rok President Thomas S. Monson

Sak'iy u Lane Gin Nib Thothup

Monon u thilin e Chitamangdad nu Tharmiy—e mu'un e pi meybil rodad ngay Ngak nge pin'en nibe gagyeg nag dad—e ba ga'fan fan ngodad ko pi yiko' nge magawon u lane yafas rodad.

Pi walageg ni pumo'on nge ppin, kad rung'aged boech e mulwol ni rib fale' e biney kadbul ma gube pining e magar ngomed nike un ngay. Gamad falfalen' ngay nibay Elder Robert D. Hales rodad biyay ma kan thamiy ni ke fal' rogon dad. Gab tu'uf romad o, Bob.

Napan ni gube lem nag e n'en ni gu ba adag ni nggog ngomed e biney e kadbul, ma kug falfalen' ni ngug weliy boech e tafney nge thomthom rogon nib l'ag ko n'en nikan weliy ma be buch ni dani n'uw napan. Gube meybil ni ran gagyeg nigege ko pin'en ni nggog.

Ku paer u dakean e re fayleng ney nike gaman meruki ragag nge aningeg e duw e chiney. Ngug pi' ngomed boechi sap rog, gag e kan gargel nigege ko ta'ab duw nike chuur Charles Lindbergh ni ir e somm'on ni yaen u New York nga Paris ni dani tal u lan ba sukuki, ni ta'areb e misin nge chiya riy. Bo'or ban'en nike thil napan e re meruk i

ragag nge aningeg i duw nem nge taw ko chiney. Ke mu' i yaen e gidii' ko pul nge sul. Machane, n'en ni bay ko science fowap e ke riyul' e daba'. Ko binem e n'en nib riyul', ke magar e talne gamig ko ngiyal' rodad, nibe thil ni rib machrag ni daryag ni ngad nanged ko uw e be yeon ngay—fa'anra gadad ra rrin' ni gubin. Picha'an rodad ni ku manang rogon ni nge dil'iy e telefon nge typewriter, ma pi mam'en e gamig e daba' e kari fale'.

Ma kube sag'al ko ra rogon ni imoy ko rogon e n'en nib mangil ko gidii'. Pangiy ni kan tay nib tagan ma dani fal' e chiney e gathi kemus ni yibe pag nge buch machane bukun e gidii' e rayog ni nge guy.

Kafin gu bi'eg u lane *Wall Street Journal* ba buguthin nike yoloey Jonathan Sacks, padrey nib tolang nu British. Ke yoloey ni ga'ar, u fithik boech ban'en: "U lan gubin e gidii' nu Ngal u lane 1960 e imoy e yi'iy riy nib mangil, kan digey ga'ngin rogon

yilen ko motochiyel. Kemus ni n'en nib tu'uf rom, nike yoen' fare Beatles, e adag. Fan fare Judeo-Christian e kan digey. N'en nike yoen' loen e ke yib ko ba [numon ni yigo' yima yoeg]: Mu [rrin'] e murwel ni rayog rom. Fapi Ragag i motochiyel e kun yoloey biyay nib Bugi Ragag e N'en ni kan Sunmeg ni Bin ni ga ba Adag ni Ngam Rrin'".

Me non Rabbi Sacks nike kalngaen':

"Kad pired ni kad digeyed e tin mangil e kenggin e yalen rodad nib kireb rogon napan ni gadad be adbey e salpiy rodad. . . .

"Bay bang nib ga' ko [fayleng] ni taliw e ban'en ni kakrom ma dariy lungun e yilen ni ngan chu'iy, adbey, chu'w ngay, dag, ya gur e gab mangil. Biney e mulwol ni binem e ban'en e ke n'uw napan, tiney e fan ko gidii' nib mo'waer, ma bin tha'abi ga'fan e motochiyel e 'Dam pir'eg ko mang.'"¹

Pi walageg ni pumo'on nge ppin, biney—e be—weliy rogon e gidii' nib liyeg dad. Ngad lem nigege u fithik e kirbaen' man lem nag rogon ni ngad gel gad u daken rogon e faileng? Danga'. Machane, bay fare gospel rok Yesus Kristus u lane yafas rodad, ma gadad manang ni tin mangil e kab kakrom, ma bay e tafney rodad ni rayog ni nge gagyeg nag dad, ma mithmith rodad e mil fan ngodad.

Demtrug nike thil e fayleng, me pi motochiyel rok Got e ke paer ni dar thil. Dawori thil; ma dabi thil. Fapi Ragag i motochiyel e ku pi—motochiyel nem. *Gathi* bugi ban'en ni ngan guy ko yiba adag ni ngan rrin' fa dangay. Chachabngen gubin ban'en

nib ga'fan e daba' rogon ni pi' Got ko bitir ku Israel Fa'anra gadad be motoyil, ma gadad ra rung'ag lungun Got, nibe non ngodad u roy e chiney:

“Gur e dakuriy reb e Got ni ngam tay ni nge m'on rog.

“Dab mu ngongliy ba liyos. . . .

“Dabi un fithingan fare Somoel ni Got romed u l'ugunmed ni dariy fan. . . .

“Mu tayed u wun'med fare rran ni madnom, ni ngam tayed nib thothup. . . .

“Mu liyor ko chitamam nge chitinam. . . .

“Dab mu lii' bee' nge yim'.

“Dab mu pirew bee' ni gathi mabgol rom.

“Dab mu moro'ro'.

“Dab mu t'aer e thin nga dakean e bugul yoror rom. . . .

“Dab mu chogow.”²

Code rodad ko n'en ni ngan rrin' e ba tamilang; gathi ban'en ni ngan puruy nag. Gathi kemus ni kan pir'eg u lan fapi Ragag i motochiyel machane u lane Machib u daken fare Birey, nikan pi' ngodad napan nibay Tathapeg u dakean e fayleng. Kan pir'eg u fithik e pin'en nike fil. Kan pir'eg u fithik e pi thin ko yi'iy e chiney.

Chitamangdad u Tharmiy e ta'aborogon ko fowap, daba', nge manemus. Ke yoeg profet Mormon ngodad ni Got e “darma thil nib manechubog.”³ U lane biney e fayleng ni badke oren ban'en e be thil, ma kan thothup Rok e ban'en ni rayog ni ngad sap gad ngay, ba yuluy ni rayog ni ngad chich'iy pa' dad ngay me ayuweg dad, dabin rus gad ko n'ew ninge fek dad.

Ra m'ug ngom boech ngiyal' ni gidii' u dakean e fayleng e yaed be falfalen' nib alamrin ngom. Boech i gimed e ra thamiy rok ni mutrug e n'en ninge rrin' ni ba code ni gadad bay u lane e Galasia ni kan paer u ta'abang. Pi walageg ni pumo'on nge ppin, gube yoeg ngomed, ya arregon ni, dariy *ban'en* ni rayog ni nge feek e falfalen' nga lane yafas rodad fa gapas ngodad ko fare Kan Thothup

ni rayog ni nge yib ngodad napan ni gadad ra pag Tathapeg man cha'ariy fare motochiyel. Fare Kan Thothup e dabyog ni nge yib ko gubin e pi n'en ni yibe rrin' nima rrin' e gidii' u fayleng. Paul e ke yoeg e n'en nib riyul': “Machane cha' ndariy fare Kan ni Thothup rok e dabiayag ni nge yag ngak e pi tow'ath nma yib rok e Kan ni Thothup rok Got: Ya ri der nang fan, ma thin ko balyang u wan', ya fan e yira nang ni kemus ni Kan ni Thothup e ra dag.”⁴ Fare buguthin ni *cha' ni dariy fare Kan ni Thothup rok* e rayog ni nge yup' fan ngodad fa'anra gadad ra pag dad ni ngad manged.

Ngaran sag'al gaed ko tin magawon ban'en u fayleng nike palog ko tin nib mangil ban'en. Ba ga' fan ni ngad dab bin un ko ban'en ni dani mangil ngodad, ma dabin pag e tin ban'en ni ri gadad ba'adag: yafos ni manechubog u lan gil'ilungun Got. Fapi yiko' e ra i chub ko maab rodad boechingiyal', ya bang ko yafas rodad ni ra i buch rodad u roy. Machane, gadad, e gadad ba cheg ni rayog ni ngad sap gad ngay, ni ngan fil ban'en riy, man chuw riy fa'anra bay fare gospel u lukngun dad nge fare adag rok Tathapeg u lan gumircha'dad. Ke yoeg Isaiah ni, “Ra be' ma bay i rin' e tin nib mat'aw, ma aram fan ni bay un par u fithik' e gapas nge pagan' ni gubin ngiyal'.”⁵

Rogon ni be yoeg ni yiba' u lane fayleng machane dan mang *ko fayleng*, e ba ga'fan ni ngad noned ko Chitamangdad nu Tharmiy u lane meybil. Ba adag ni ngad rrin'ed; ra fulweg taban e meybil rodad. Ma yoeg Tathapeg ngodad ni, rogon ni kan yoloey nga lane 3 Nephi 18, ni ngam “uthumed oewchmed mi gimed meybil ni gubin ngiyal'” ni nge siy mmul gaed nga fithik' e lumel; ya mo'onian' e ri ba'adag ni ngam yog gaed ngak'. . . .

“Ere thingar um meybil gaed ni gubin e ngiyal' ngak' e en Chitamangiy u fithingag;

“Ma demutrug e re n'en ni gimed ra ning ngak' e en Chitamangiy u

fithingag, ni ban'en nib mat'aw, nib mich u wun'med ni rayog ngomed, ma musap gaed, yira pii' ngomed.”⁶

Ke yag e mich rog u gelngin e meybil napan nib ragag nge l'agruw e duw rog. Ku murwel nib gel ni ngeyog e salpiy meyog ni ngug cha'riy laal e dalla. Biney e napan fare Gafgow e Gidii' u Mariken, napan ni laal e dalla e ba salpiy nib ga' ko bochi—pagal ni ragag nge l'agruw e duw rok. Ku pi' gubin e chachabngen e salpiy rog, nib gaman e laal e dalla, ngak e papa' rog, me fulweg ngog e laal e dalla nib babyor. Gum nang ni bay ban'en ni ku tunom nag ni ngug rirn' ko re laal i dalla nem, machane urngin e duw ma daku nang ko mang. Kemus ni kugu manang rogon nib ga' fan e ra salpiy nem ngog.

Ko ngiyal nem, ma dariy e masin romad ni fan e maluk maad, ere ma pi' e nina' rog e maad romad ni gubin ngiyal' u lane reb e wik ni ngan lukuy. Napan in e rran nike yaen, ma fare maad ni yima yoeg e “maluk nag nib munur” e ran sulweg ngomad, me nina' e ma tingiy e pi maad nem ngalang ni u ban' tobgul ni nge milik.

Ma ku goen' fare laali dalla rog nga lane poket ko zibong rog. Ere rayog ni ngam tafney nag, fare zibong rog e kan pi' ko gin ni yima lukuy e maad riy ni kubay fare salpiy u langgin. Napan ni gu na'ab ko mang e ke buch, mug paer ni gube lem nag. Gumnang ni yima yaliy e poket ko gin ni yima lukuy e maad riy e motochiyel riy. Fa'anra dawor ni pir'eg e ra salpiy nem ma daworun feek napan ni yibe lukuy, ma gu manang ni karin chuweg napan ni yibe lukuy ma ra yoeg e cha' nibe murwel ni dani nang ko mini' e salpiy rok ma nga fulweg, demtrug ni ba adag ni nge feek. Fare laali dalla rog ni nge thap ngog e kari palog—ni nina' rog e yoeg napan ni goeg ngak ni ku digey e salpiy rog u lane poket rog.

Gu ba adag e ra salpiy nem; ba tu'uf e ra salpiy nem rog; ku murwel ni alarmin ni ngeyog e ra salpiy nem ngog. Ku nang ni kemus ni

ta'areb e n'en ni rayog ni ngug rrin'. U fithik e kirbaen' rog mug chel ngak e Chitamag u Tharmiy mug wenig Ngak ni nge ayuweg e salpiy rog u lane re poket nem nge taw ko ngiyal ni kan fulweg e maad romad.

L'agruw e rran nib n'uw napan nike yaen, napan ni ku nang ni ke taw ko ngiyal ni nge yib fare karo ni nike feek e maad romad, mug paer ko winda, ni gube soen. Napan ni ta'er fare karo ko curv, me chub gumircha'eg nib alamrin. Napan ni ke thap fapi maad nib munur nga lane na'un, mug male' ko zibong rog mug mil nga senggil rog. Mug chupiy pa'ag nibe dada' nga lan fare poket. Napan ni dagur pir'eg ban'en nib tumgin, mug lem nag ni gubin ma ke malog. Ma arame maath pa'ag ko fare laali dalla. Napan ni nggu tel u lane fare poket nga waen, me aw ngog ni gapas. Mug pining e magar ngak e Chitamag u Tharmiy u lane gumircha'eg, ya gu manang ni ke fulweg taban e meybil rog.

Napan e ngiyal'nem nike n'uw napan, ma oren e meybil rog e yima fulweg taban. Dariy reb e rran' nike yaen ni daworug non ko Chitamag u Tharmiy u lane meybil. Ban'en ni guma cha'ariy—ni ragu sar nga biyang fa'anra dariy. Fa'anra dariy ea tha' romew e Chitmandad nu Tharmiy, ma gube wening nag ngomed ni ngam gayed rogon ni nge buch. Napan ni gara rrin', ma gara paer u fithik e tin nibe yoeg nge gagyeg Rok ni ra bee' ma ba ga fan—ngak u lane yafas rok fa'anra gadad ra athamgily napan yafas rodad uroy u fayleng. Binem e n'en nibe yoeg nge gagyeg e tawa'ath nima pi' fa'anra gadad be gay. Bo'lungi tawa'ath!

Gubin ngiyal' ma guma sobutaen' nige ma guma falfalen' napan ni ma non e Chitamag ngog. Ku fil ni ngug poey, mug pagan' ngay, mug leak. Ngiyal' biyay ma ku mang bee' ni be yag e binem e nomon ngak. Reb e n'en nike buch u lane August ko 1987 napan ni yibe yoeg fare Frankfurt Germany Temple. Bay i

President Ezra Taft Benson romad u lan ta'areb fa l'agruw e rran ni yibe yoeg machane me sul nga tabinaew, ere ke mang e murwel rog ni nggog ko mang e ngan rrin' ko tin ni kubay e mo'ulung.

Napan e Sabado ma kan tay e mo'olung ni fan e memba nu Dutch ngorad ni yaed bay ko gin ni bay e Frankfurt Temple riy. Reb e toygang' rodad u Netherlands, i Brother Peter Mourik e pi' e ayuw ngog ni rib fal' rogon. Napan nike m'ay fare mo'olung ma ke yib ngog ni ngug pining Brother Mourik ni nge yib nge non ko pi memba rok nu Dutch napan e mo'olung, machane, ir e nge mang e bin somm'on e cha' ni nge non. Daworuguy u lane temple e re kadbul nem, mug pi' nochi babyor ngak Elder Carlos E. Asay, Area President rodad, ni gube fith ngak ko bay i Peter Mourik u lan fare mo'olung fa demo'. Napan ni kan sak'iy ngalang ni ngan tabab ko fare mo'olung, mefulweg Elder Asay nochi babyor ngog ni be yog ni *demo'* Brother Mourik u fithik e gidii', ma bay u biyang, ma be finey ni nge un ko mo'olung u lane temple napan ko gidii' nima murwel ko stake.

Napan ni gube sak'iy ko fare pulpit ni ngug pining e magar ngak e gidii' ni kar baed ma ngug weliy morn-ga'agen e n'en ni ngan rrin', me non ban'en ngog ni dar oloboch biyay ni ngog ni Peter Mourik e cha' ni nge non ko somm'on. Biney e ke mang e bin lukngun ko gubin e n'en ni gube lem nag, ya kafin gu rung'ag rok Elder Asay ni ri *demo'* Brother Mourik u lane temple. Pagan' ko n'en nibe non, machane, ku goeg e n'en nike rrin' e choir nge meybil ma aram mug goeg ni cha' somm'on ni nge non e Brother Peter Mourik.

Napan ni gu sul nga tigl'ig, mug sap ngak Elder Asay; muguy u owchen ba changar nike rus. Ma ta'aboch me yoeg ngog ni napan ni goeg ni Brother Mourik e cha' ni somm'on ni nge non, ma dar mich u wan' e n'en nike rung'ag. Ke yoeg ni manang nike thap fare nochi

babyor rok ngog ma ku bi'eg, ma dar nang fan ko mongfan ni ku goeg ni Brother Mourik e cha' ni nge non, ni gu manang ni demo' u lane temple.

Napan e ngiyal' nem nibe buch gubin ban'en, ma bay Peter Mourik u lane mo'olung ko pi ofis u Porthstrasse. Napan ni yibe mo'olung, me chel nge sap ngak Elder Thomas A. Hawkes Jr., nib tumgin ni ir e cha' nibe non, me ga'ar, "Urogon pangin ni rayog ni ngam fekeg nga temple?"

Elder Hawkes, ni yigo' yi manang nima yaen u karo rok nib achig nib paey e fulweg ni ga'ar, "Rayog ni ngug fekem ngaram u lane ragag e ment! Machane mongfan nib tu'uf ni ngam mang nga temple?"

Me yog Brother Mourik ni dani nang fan nib tu'uf ni nge yaen nga temple machane manang ni nge thap ngaram. Yow l'agruw ni ribow ko temple nib machrag.

Napan nibe tang e choir, mug sapsap, ni gube leam nag ni raguy Peter Mourik. Daworug guy. N'en nike buch nib falel', machane, dagur rus. Ku nang rog, ni dar marwaer u wun'ug ni gubin ma ra mangil.

Me yib Brother Mourik nga langan e maab ko fare temple napan nike m'ay i pi' e meybil, ma ku dani nang fan ni bay u rom. Napan ni gurgur u lane hall, me sap me guyeg me rung'ag lumag nug ga'ar, "Chiney e ngad motoyil gaed ngak Brother Peter Mourik."

U fithik e migin rok Elder Asaym me yib Peter Mourik nib tumgin nga lane senggil me yib ko gin ni nge non riy.

Napan nike m'ay fare mo'olung, mu gumow weliy Brother Mourik e n'en nike buch ni nge non. Kug lem nag e n'en nike non ngog nike yib ko rofen nem ni gathi go' gag machane ki yib ngak Peter Mourik. Binem e n'en nike buch ni rib falel' e ke dag ngog ni dar morwaer u wun'ug e n'en nib ga' fan ni ngan mangil ni ngeyog e binem e monon man pagan' ngay—man leak—napan ni ra yib. Gu manang ni ni dariy e

duwer rog riy ni ba adag Somoel ni nge runga'ag boech e gidii' nibay ko mo'olung ko fare Frankfurt Temple e n'en ni ngeyog nib gel, mab mich nib mangil rok e tapigpig rok ni Brother Peter Mourik.

Pi walageg ni pumo'on nge ppin, monon ngak e Chitamangdad u Tharmiy—e mu'un e meybil rodad ngay Ngak ma Ir ni nge non ngodad e—ba ga' fan ngodad ni ngad gel gad ko pi yoko' nge magawon u lane yafas. Ke pining dad Somoel ni ngad chugur gad Ngak, ma ra chugur ngodad. Fa'anra gadad ra gay u fithik e athamgil, ma gadad ra pir'eg.⁷ Napan ni gadad ra rrin', ma gadad ra thamiy e Kan Thothup Rok u lane yafas rodad, me pi' ngodad e n'en ni ngad adaged nge gelngiy ni ngad gel naged gadad ngad sak'iy gad man gel u fithik e mangil—man sak'iy u bang nib thothup ma dabin mithmith.⁸

Napan ni ra thil e fayleng nib liyeg dad ma gadad be guy ni pi kenggin e yilen e be mo'waer, aygud tafneyed ko n'en nike yoeg Somoel ko picha'an ni yad pagan Ngak: "Dab mu tamdag; ya gubay rom: I Gag e Got rom: dariy ban'en ni nga mu rus ngay; bay gu gel nigem mu gu awuyegnem; bay gu yoror rom mu gu ayuwegnem nga pa'ag nib gel."⁹

Ban'en nikan dugliy ni rib falel! Aygi mang e tawa'ath rodad, ni ri gube meybil u fithik e mich u dakean fithngan e Somoel nge Tathapag rodad nib thothup, Yesus Kristus, amen.

NOTES

1. Jonathan Sacks, "Reversing the Decay of London Undone," *Wall Street Journal*, Aug. 20, 2011, online.wsj.com; kan uneg bang ngay nib ga'fan. *Note:* Lord Sacks e ba chif nib ta machib u United Hebrew ko mo'olung ko Commonwealth.
2. Exodus 20:3–4, 7–8, 12–17.
3. Moroni 8:18.
4. 1 Korinth 2:14.
5. Isaiah 32:17.
6. 3 Nephi 18:18–20.
7. Muguy ko Doctrine and Covenants 88:63.
8. Muguy ko Doctrine and Covenants 87:8.
9. Isaiah 41:10.

Sensey ni fan ko Ngiyal' Rodad

Pi leson ko Melchizedek Priesthood nge Ulung ko bpin ko Galasia ko bin aningeg e Madnom e kan pi' ko "Sensey ni fan ko Ngiyal' Rodad." Ra reb e leson ma rayog ni ngan fal'eg rogon ko ta'areb fa bukum e numon ni kan pi' ko bin chiney e general conference (muguy e chart u but). Pi President ko stake nge district e yad ra mel'eg ko bin ngan e pi numon e ran murwel ngay, fa yad ra pi' e biney e murwel ko pi bisof nge pi president ko branch. Pi toygang' e thingari lem naged e n'en nib ga'fan ko Melchizedek Priesthood ko walagey nib pumo'on nge Ulung ko bpin ko Galasia ko bpin ni walagey ni yaed be fil e pi numon nib ta'aborogogn u lane ta'areb e pi Madnom.

Picha'an ni ke un ko bin aningeg e leson ko Madnom e ran ayuweg ni nge fil me pi' ko clas e bin nib bi'ech e n'en ko general conference ko magazine.

Pi n'en ni kan pi' ni fan ko Fal'eg e Leson ko fapi Numon

Meybil ni ngeyog ni nge paer fare Kan ni Thothup rom napan ni gara fil mag sensey nag fapi

numon. Ram mo'war ni ngam fal'eg rogon e leson ni gabe murwel ko boech ban'en, machane fapi numon ko conference e n'en nikan noeg ni ngan murwel ngay. N'en ni ngam rrin' e ngam ayuweg e picha'an ni ngar filed man paer u fithik e gospel ni rogon ni kan fil ko oren e general conference ko fare Galasia.

Sul u dakean fapi numon, sap nag fapi n'en nib ga' fan nge pi m'ag ni be dag e tin nib tu'uf ko gidii' u class. Ma kun gay e pi yaat, nge pi n'en u lane chep nib thothup, nge pi thin ko fapi numon ni ra ayuweg nem ni ngam ayuweg nem ni ngam fil e pi n'ey nib riyul'.

Fal'eg e outline ko rogon ni ngam fil e pi n'en nib ga'fan nge pi m'ag. Outline rom e thingar ri un e pi duwer ngay ni ra ayuweg e gidii' u class:

- Sap nag e pi n'en nib ga'fan nge pi m'ag u lan fapi numon.
- Lem nag e n'en ni yad be yup' fan.
- Ser nag e n'agan, ganop, n'en ni kan rrin', nge pi mich.
- Rrin' e pin'ey nib ga'fan nge pi m'ag u lane yafas rorad.

PI LESSON U LANE PUL NIKAN FIL	BIN ANINGEG E LESSON KO MADNOM
November 2011–April 2012	Kan fal'eg e pi numon ney u lane November 2011 <i>Liahona</i> *
May 2012–October 2012	Kan fal'eg e pi numon ney u lane May 2012 <i>Liahona</i> *

*Pi numon ney e bay (ni bukum e sabathin) ko conference.lds.org.

Rok President Dieter F. Uchtdorf

Bin L'agruw e Counselor u lane bin Somm'on e Presidency

Ba' Fam Ngak

Ma murwel Somoel ko in ban'en nib thilthil u fayleng ni nge mangil ko gidii'.

Moses, reb ko pi profet ni tha'abi mangil u fayleng ni yimanang, e faak Pharaoh nib ppin e chugliy me paer u lan tafen e pilung u Egypt u lan ragag nge aningeg e duw. Manang e bin mangil ko rir nge n'en nib mangil ko re gil'ilungun nib kakrom nem.

Boech e duw nike yaen, u dakean ba berey nib palog, nike chuw nib palog ku yu Egypt, me sak'iy Moses u powchen Got me non Ngak ni boed nima non e gidii' ko fagar rok.¹ Napan e binem, me dag Got ngak Moses e n'en nike ngongliy nga pa', me pi' e murwel Rok ngak nge rir. Napan ni m'ay nga biyang, me aw Moses nga but ni bukun e awa'. Napan ni sul gelngin me sul, ma nang ban'en ni, u gubin e duw rok u lane tafen Pharaoh, ma dawor buch biyay ngak.

"Ku nang," be yog, "nigirdii' e dariy fan."²

Gadad Boech'uw ko Rogon nide lam naged

Urngin ni gadad ra fil mornga'agen e fayleng, e urngin ni gadad ra nang fan—machane u lane bochiyang—ko n'en ni manang Moses. Baga' e fayleng, nib mith, ma ba falel' nib

momaw' ni nge nang fan e gidii'. "Pi fayleng ni dabyog i tha'eg e ku sunmeg," nike yoeg Got ngak Moses.³ Lem nag e lane lang nib nep e reb e mich nib falel' ko binem e n'en nib riyul'.

Bay in ban'en ni ke suguyeg ko boech ban'en ni guma lem nag nib falel' ni boed ni gube changag nib nep nggu tha'eb e daey nge pi nam ma gube sap u lane winda rog ni ngguy urngin e tu'uf.

Tamerong e raned ni ngar tha'eged unrngin e tu'uf u lane lang. Reb e ulung i scientist e ur sumar naged urngin e tu'uf u lane telescope rorad e pag ragag yay nib pag ko urngin e yan' u dakean e l'ay u fayleng nge desert.⁴

Biney e ta'aborogon ko n'en ni ke yoeg fare profet Enoch: "Rayog ni nge tha'eg e gidii' gubin ban'en u fayleng, arogon, bukun ban'en u fayleng ni boed e biney, e dabi ta'aborogon ko math'eg ko pin'en ni kam sunmeg."⁵

Tin tha'abi ga' ko pin'en nike sunmeg Got, arfan nike fil i King Benjamin ko gidii' rok ni "gubin ngiyal' ma ngan tafeneyey, n'en ni tha'abi mangil ku Got, nge tirom ban'en ni dariy."⁶

Gadad Bo'or ko Susun ni Rogon

Machane demtrug ni dariy ban'en ko gidii', ma yugma suguyeg ko falfalen' ni nggu lem nag ni "gubin e ya'el ma ba mangil u owchen Got."⁷

Napan ni gadad ra sap nga lana lang nga ga'm'un nib ga' man ga'ar, "Mang e bay u thilin e pumo'on nge rir ko n'en nikan sunmeg?" Got e Irok ma ke yoeg ni gadad e fan nike sunmeg gubin ban'en! Murwel rok nge rir—fan e biney e n'en nike sunmeg nib falel'—ni ngan ayuweg me falfalen' e gidii'.⁸ Fa, ga'ngin e manechubog, nge pi rir nge pin'en ni dan nang u lang nge ngiyal' ni kan sunmeg ni fan ko gidii' ni boed gur nge gaag. Chitamangdad nu Tharmiy e ke sunmeg gubin ban'en ni ngeyog ni nge ngad thap gad ko n'en ni gadad ba cheg riy ni gadad e pifaak ni pumo'on nge ppin.

Biney e n'en nib riyul' ko gidii': comper ku Got, ma gidii' e dariy; ma gadad e gubin ban'en ngak Got. Gadad ko urngin ban'en nikan sunmeg ma gadad ra magagyal ni dan moy gad, ma bay e tamilang nibe daramram u ngorongren dad. Bay e pin'en ni dabyog ni ngad nang faned ko falfalen'—fayleng ni dariy tomuren—nibay nikad koled. Ma ba adag Got ni nge ayuweg dad ni ngad thap gad ngay.

Lem ni Tolngan'

Mo'oniyen e manang ni reb ko tal e murwel rok ni nge gagyeg pifaak Got nga orel e nge gay rogon ni nge kireb nag e gidii'. Boech, ma yugma n'angin raed nga fithik e lem nib tolngan', me n'anggin raed ni nge yog ngorad ni ngar mich u wan' raed ko boech ban'en ni i go' baen

ni mornga'agen raed. Ma yog ngo-rad ni kar ranoed kar taw gad ko tin rogon ni bachane e n'en ni yaed ba cheg riy, lungun rad, fa rogon ney, ma kan palog nag rad ko tin nib mangil ban'en nib liyeg rad. Ke fek rad ko gin ni dabir motoyil gaed ko motochiyel rok bee' man dabin yan ko tirok bee' e magawon.

Ke yog Abraham Lincoln ni ba adag ba poem ni be ga'ar:

*O mongfan ni nge uf'uf'e gidii?
Ni boed e malang u tharmiy, nibe
changag nib peay,
Ram'en e uluch, nge n'ew nibe pil,
Pumo'on nibe chuw ko biney e
yafas nge tofan ko malang rok.*⁹

Pi gachalpen Yesus Kristus e ke nang fan ni comper nag ko mane-chubog, ma gadad ni gadad bay ko biney e yafas e kemus ni "bochi ngiyal' ni de n'uw napan" u lane taym.¹⁰ Yad manang ni binn riyul' e n'en nib mangil ku bee' e bay nib boech'uw ko n'en ni be koel e fayleng. Yad manang ni rayog ni ngam puthuy e salpiy u dakean e fayleng ma dabyog ni nge chuw'iy flowa u lane tharmiy.

Picha'an ni ra "thap nga lan gil' lungun Got"¹¹ e picha'an ni rayog ni ngar manged "boed bee' nib bitir, ni ma fol, mab muding, mab gumud, mab gum'aen' mab sug ko murnguy."¹² "En nra tolangnag ir e yira sobut'nag, ma'en nra sobut'nag ir e yira tolangnag."¹³ Gachalepen ni aramrogon e kube nang fan ni "nap'an ni gimed be pigpig ngak' bee' ma arame ri gimed be pigpig ngak' e Got romed."¹⁴

Dawor ni Pagtilin Dad

Reb e kanawo' nima kireb nag Satan e ma kireb nag laniyan' bee'. Ma n'anggin dad ni ngad sap gad ko tirodad nge taw ko ngiyal' ni gadad ra tabab i morwaer nib ga'fan. Be yog ngodad ni gadad be achig ngak bee' ni ngar tiyan' gad ngodad, ma kan pagtilin dad—baga' ni rok Got.

Soen ngug weliy boech ngomed e

ban'en nike buch ni ra ayuweg boech e picha'an nibe thamiy rok ni dani mangil, ma kan pagtilin, fa be thamiy ni i go' ir.

Bukun e duw kafram e ku un ko skul ko pilot ni gubay ko Air Force u Mariken. Gub palog u tabinaew rog, ba salthaw nib fal' yangren u West German, nikan gargaleg u Czechoslovakia, nike pilal' u East Germany ma guma non ni Ngalis ni dani fal' rogon. Gathi ban'en ni kugu manang e chuur rog nga base ko training u Texas. Gubay u sukuki, ni be paer u to'baen bee' nibe non nibay e langan e Southern rok ni rib alamrin. Rib momaw' ni ngug nang fan e thin nibe yog. Gube lem nag fa'anra kan fil e bin thin ngog ni dani mangil rogon ke mada' ko chiney. leam nag ni kan fil e bin nib dugil e thin ngog. Ku rus ni gube leam nag ni ngug wan ko gin ni yima fil morn-ga'agen e pilot riy ni gamad e bitir ni yad ma non u Ngalis niyad be chag.

Napan ni gu taw nga air base ko ba donguch nib achig u Big Spring, Texas, mug sap mug pir'eg ba branch ko Gidii'en Got ko Tin Tomur e Rran, ni bay bo'lungi memba ni yad be mo'olung nga lane senggil ni yima pi' ni rent u air base. Pi memba e yad be mo'olung ni ngan toey e na'un ni fan e mo'olung ni ra paer nib bang ko Galasia. Napan e tineme rran ma fapi memba e ba alarim e murwel nntay ni ngan toey e na'un nib bi'ech.

Reb e rran ngaki yan reb e rran ni gube un ko training ko pilot ma gube fil gelngin ni rayog rog ma baga' ni gube paer ni gube murwel ko na'un ni yima murwel riy. Urom mug fil ni two-by-four e gathi ba chiru' machane ba yungi palang. Kuku fil e n'en nib ban'en nib ga'fan nib mangil ni dabgu ama nag bugli pa'ag ni napan ni yibe richibiy e rachib.

Ku paer ni gube murwel ko fare na'un ko mo'olung ni fare branch president—ni ki ir e sensey ko clas rog—nibe yog ngog boech ban'en ni sana ngug paer ni ngug fil boech ban'en.

Tafagar rog nge bitir ko pilot e

yad be un ko fafal, mus ni nggog ni boech ko pi gosgos nem e dabi mang bang u lane pamphlet ko *For the Strength of Youth* e daba'. Birog, ma gub falfalen' ni gub mang ko biney e branch u Texas nib achig, ni gube fil rogon ni ngug toey ban'en, ma gube mangil nag rogon e thin nu Ngalis rog napan ni gu rrin' e murwel rog ni ngug sensey u lane ulung ko elder nge lane Skul ko Madnom.

Ngiyal' nem, Big Spring, mus ni fithngan, e ba achig, ni dani ga'fan, nge bang ni dan nang. Ma baga' ni guma thamiy rog ni ta'aborogon rogon ngog—dani ga'fan, dan nang monga'agen, ma i go' gaag. Machane, dariy biyay ni ku lem nag fa'anra ke patlineg Somoel fa fa'anra pir'egneg u rom. Gumanang ni dani ga'fan ngak e Chitamangiy nu Tharmiy ko gin ni gubay riy, gin ni gubay riy ko training rog ko pilot, fa mang e murwel rog u Galasia. N'en nib ga'fan Ngak e gelngin ni gube rrin' ni rayog rog, ni gumircha'eg e ba liyeg Ir, ma guba adag ni ngug ayuweg e gidii' nib liyeg neg. Gu manang ni fa'anra n'en ni ku rrin' e ba mangil fa'anra ku rrin' gelngin ni rayog rog ma gubin ma ra mangil.

Ma gubin e ra mangil.¹⁵

Cha'an Tomur e Ra M'on

Dar lem nag Somoel ko fa'anra gadad be paer ni gadad be murwel u lane na'un fa bang u lane stable. Manang e gin ni gadad bay riy, demtrug rogon e magawon rodad nib sobut. Ra murwel—ko birook e kanawo' nge fan nib thothup—e picha'an ni ma chuchgur nag gumircha'en raed Ngak.

Manang Got ni boech e n'en ni tha'abi mangil ni kar pired e picha'an ni dabir m'ug gad u lane yaat ni kakrom. Kan fal'eg wathan raed, picha'an nib sobutan' nima rrin' e kanawo' rok Tathapeg mar pired ni yad be rrin' e n'en nib mangil.¹⁶

L'agruw i mabgol, galabthir ko ba fagar rog, e ke yog e biney e kenggin e yalen ngog. Fare pumo'on e ma murwel ko ba mill nib wasey

u Utah. Napan e abich ko misiw' me feek e chep nib thothup rok fa magazin ko Galasia nge bi'eg. Napan ni guy boech e gidii'an e murwel, miyad kakring ma yibe thibthib nag e n'en nib mich u wan' ngay. Gubin ngiyal ni yad ra rrin', ma yugma non ngorad nib munguy nib mangil rogon. Yad ni yima dariyfan nag e darma pag nge n'anggin ir nge domomow fa kirban'.

Boech e duw me gel e m'ar ko reb fapi gidii'an e murwel nib alamrin ea thibthib nima tay ngak. Um'on ninge yim' me yog ko re pumo'on ney ni nge non ko gum'eyag rok—nike rrin'.

Biney e memba nib yul'yul' ko Galasia e dani fal'ab, machane rogon ir e ba mangil rogon ngak gubin e gidii' ni manang. Me yim' napan ni kireb ban'en ko murwel nibe yan ni nge ayuweg reb gidii'an e murwel nike mit u fithik e snow.

U lane e duw ma ppin rok e ke yan nga tan e surgery ko ma'ney, nike paer ni dabyog ni nge yaen. Machane ma yan e gidii' ni ngan guy ni bachane ma motoyil. Ku ma n'agan'. Ma tu'ufeg. Dabyog ni nge yol, ke tafney ko namba ko pifaak nge pifaak faak. Ku manang e pi birthday nge abich ni yima tay. Manang e ngiyal' nni gargel nag bee' nge bee' nge university.

Picha'an nima yani guy e ma chuw nike falfalen' ko mornga'agen e yafas nge ngorad. Yad ma thamiy e tu'ufeg rok. Yad manang nima tu'ufeg. Darma nonon machane ma paer nima fal'eg wathan boech e gidii'. Reb e fagar rok e yoeg ni re ppin ney e reb ko fapi gidii' nib lich ni manang ni ma dag e adag nge yafas rok Yesus Kristus.

Gal mabgol ney e yow ra mang e gilicha' ni somm'on ni ngar yoegew ni dani ga'fan row u dakean e fayleng. Machane ke murwel Somoel ko in ban'en nib thilthil u fayleng ni nge mangil ko gidii'. Manang e re gal mabgol ney ni yow ba yul'yul'; ma yow ba tu'uf Rok. Mithmith rorow e ke paer nibe micheg e mich rorow nib gel Ngak.

Baga' Fam Ngak

Walgeg nib pumo'on nge ppin, ra riyul' fa'anra dariy rogon e gidii' ko tin nib fale' u lane lang. Ngiyal' e gadad ra thamiy ni dani ga'fan dad, ni dariy bee' nibe guy dad, ni i go' gadd, fa kan pagtilin dad. Machane, tafneyem ni gubin ngiyal'—baga' fam Ngak! Fa'anra ke morwaer u wun'um e binem, mag fek e pi aningeg i kenngin i yalen ney:

Somm'on, Got e ba tu'uf e picha'an rok nib sobutan' mab muding, fan ni yad "e en nth'abi tolang ko gagiyeg nu tharmiy."¹⁷

Bin midid, ke pagan Somoel ni "gospel [Rok] ni ga'ngin e [ra] gidii' nib mo'waer ma ba moem rograd e yad ra yoeg u dakean e fayleng."¹⁸ Ke mel'eg e "pin'en nib mo'waer u fayleng [ninge] yib nga m'on me li' e tin nib ga' nge tin nib gel ban'en"¹⁹ man tay e tin tamra' "ko pin'en nib ga."²⁰

Bid dalip, demtrug e gin ni ga bay riy, demtrug rogon nib sobutan' e magawon rom, fa rogon nib achig e murwel rom, rogon e tin ni gab cheg riy, rogon ya'am, fa rogon nib achig e murwel rom u Galasia, ma gathi darma guyem e Chitamangim u Tharmiy. Gab tu'uf Rok. Manang gumircha'em nib sobutan' u fithik e tu'ufeg nge gol rom. Ta'abang, miyad fal'eg e mich nib dabi mus ko tin riyul' nge mich rom.

Bin aningeg nge bin tomur, wenig mu nang fan ni n'en ni gabe guy nge n'en ni be buch rom e chiney e gathi ra yan nib manemus. Dam thamiy ni i go' gur, kirbaen', amith, fa milan' nib manemus. Bay e n'en nibe yog Got ngodad nib yul'yul' ni dabi pagtilin ma dabi digey e picha'an ni ma chugur nag gumircha'en rad Ngak.²¹ Ngeyib e athap nge mich romed ko re n'em. Mfil ni nge tu'uf e Chitamangim nu Tharmiy rom mag mang gachalpen u fithik e thin nge ngongol rom.

Mu nang ni fa'anra gara chich'iy pa'am, mich u wun'um Ngak, mag paer ni gab yul'yul' ni ngam cha'riy e pi motochiyel, ma ra boran ma ra

buch rom e pi n'en nikan nog ni kan dag ngak Apostle Paul: "N'en ndawori guy be' ara ke rung'ag, n'en ndariy be' nibe taw e leam rok ngay nra yodorom, e ri e ren'en nibe fal'eg Got rogon ke tay ni fan ngak e pi'in nib t'uf Got rograd."²²

Pi walageg nib pumo'on nge ppin, Cha'an nth'abi gel ni ga'm'un yang e Chitamangin e ya'el rom. Manangem. Ma gimed ba tu'uf rok u fithik e adag ni tha'abi mangil.

Gathi kemus nima guyem Got ni gab gidii' u fayleng nima paer—ma guyem ni gab bitir Rok. Ma guyem ni gur bee' ni rayog ni ngam mang e n'en ni gabe leam nag. Ba adag ni ngam nang ni baga' fam Ngak.

Ay gi mich u wan' dad, pagan' dad, man ayuweg e yafas rodad ya ngeyog ni ngad nang fan ned fan dad nib mangil ni bin nib riyul'. Ay gud mangil gad ko pi tawa'ath nib mangil rok e Chitamangdad nu Tharmiy nibe ta' ni fan ngodad u lane meybil rog nga dakean fithngan Faak, ni Yesus Kristus, amen.

NOTES

1. Muguy ko Moses 1:2.
2. Muguy ko Moses 1:10.
3. Muguy ko Moses 1:33.
4. Muguy ko Andrew Craig, "Astronomers Count the Stars," BBC News, July 22, 2003, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/3085885.stm>.
5. Muguy ko Moses 7:30.
6. Mosiah 4:11.
7. Muguy ko Doctrine and Covenants 18:10.
8. Muguy ko Moses 1:38–39.
9. William Knox, "Mortality," in James Dalton Morrison, ed., *Masterpieces of Religious Verse* (1948), 397.
10. Muguy ko Doctrine and Covenants 121:7.
11. 3 Nephi 11:38.
12. Mosiah 3:19.
13. Luke 18:14; kumguy ko verse 9–13.
14. Mosiah 2:17.
15. Dieter F. Uchtdorf nibe graduate ni ir e somm'on u lane clas rok.
16. Muguy ko Acts 10:38.
17. Matthew 18:4; kumguy verses 1–3.
18. Muguy ko Doctrine and Covenants 1:23.
19. Muguy ko Doctrine and Covenants 1:19.
20. 1 Korinth 1:27.
21. Muguy ko Hebrews 13:5.
22. 1 Korinth 2:9.

© 2011 ko Intellectual Reserve, Inc. Gubin ma bay mat'won. Nni Yoloey u Mariken. Kan micheg nag ko thin nu Ngalis: 6/10. Micheg nag i pilyeg: 6/10. Nni Pilyeg ko *Visiting Teaching Message*, November 2011. Yapese. 09771 905